

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SNUBBE-SLÆGTENS MINDESMÆRKER

I SENGELØSE SOGN.

AF

Arkivsecretair THISET.

Af de mange Fortidsminder, hvorpaa den tidlig bebyggede Egn imellem Kjøbenhavn og Roskilde fordm var saa rig, ere nu kun saare faa tilbage. Medens »Danske Atlas«¹ 1764 kunde berette; at i »Taastrup Sogn findes ikke mindre end 9 Stendysser, af hvilke en holdes for den største og anseeligste i det ganske Land«, saa er der nu i dette Sogn ikke levnet en eneste Dysse, og i Nabsognet, Sengeløse, blev den sidste Dysse, Hyldedyssen kaldet, i Mandsminde nedbrudt. Ellers feiler man neppe, naar man for disse Sognes Vedkommende giver Anlægget af den nye Kongevei til Roskilde, just paa den Tid »Danske Atlas« udkom, Hovedskylden for Dyssernes Tilintetgjørelse, og Veiens Flytning blev, om end mere indirecte, vistnok ogsaa den egentlige Aarsag til, at et andet af sidstnævnte Sogns Fortidsminder, det saakaldte Snubbe-Kors, blev tilintetgjort; thi saalænge dette Kors laa ved alfar Vei, blev det, uagtet det kun var reist af en Privatmand til Minde om en Familiebegivenhed af allerintimeste Art, fredet og bevaret, og det igjennem 600 Aar, da ellers Faa eller Ingen tænkte paa at værne om Fortidsminder; hvorimod Interessen for det efter Veiens Flytning

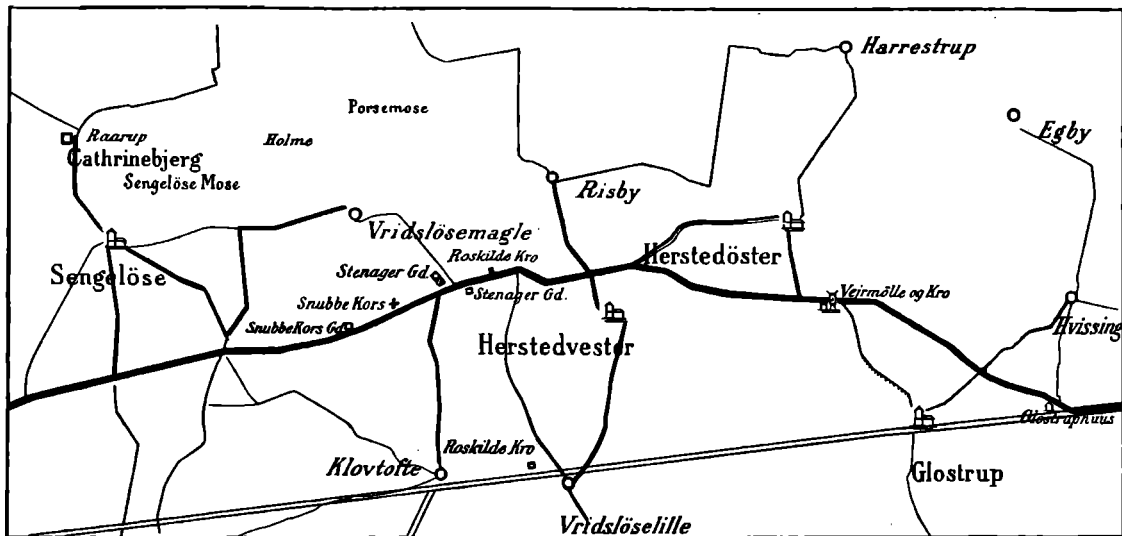
¹ II. 234.

tabte sig saa hurtigt, at det ved allerførste Leilighed blev tilintetgjort, ovenikjøbet saa at sige paa Indstilling af selve Commissionen for Oldsagers Opbevaring. Vor Tid har i Sammenligning med Fortiden en kort Hukommelse. Endog paa Egnen selv er Erindringen om dette i sit Slags ene-staaende Mindesmærke godt paa Veie til at dø ud, og det er derfor vistnok paa høie Tid at samle de spredte Meddelelser, der haves om Snubbe-Korset og dets Historie fra dets Oprindelse til dets Tilintetgjørelse.

Snubbe-Korset eller Snibbe-Korset, som Egnens Beboere kalde det, stod paa en lille Høi, der ligger paa Vridsløsemagle Mark i Sengeløse Sogn lige ved Skjellet mellem Gaardene Snubbekorsgaards og Stenagergaards Jorder. Nu ligger denne Høi paa bar Mark, men fordem laa den, som medfølgende Kort udviser, umiddelbart op til den ældgamle Hovedlandevei imellem Kjøbenhavn og Roskilde, der kun paa Strækningen fra Kjøbenhavn til de nye Fæstningsværker faldt sammen med den nuværende Kongevei, men her dreiede mod Nordvest og saa løb et langt Stykke omtrent parallelt med den nuværende Vei, men en Fjerdingsvei nordligere. Ved dette Stykke, hvor Veien passerede Store Veile Aa, laa den gamle, 1772 afbrudte Roskilde Kro, altsaa ganske som den nuværende Kro, men som sagt en Fjerdingsvei nordligere, og 2000 Alen vest for Kroen stod Korset.

Det var efter den gængse Tradition reist i Kong Valdemar Seirs Dage af en anset Mand, Eskild Hemmingsen Snubbe, som en from Tak til Forsynet for hans Hustrus lykkelige Forløsning paa dette Sted, og for at sikkre dets Vedligeholdelse i Eftertiden havde han dertil henlagt Afgiften af to Bøndergaarde. I Reglen udpeges som disse Gaarde de to nysnævnte: Snubbekorsgaard og Stenagergaard.

Skjøndt Rigtigheden af denne Tradition om Korsets Tilblivelse ikke fuldtud kan documenteres, er der dog formentlig ingen Anledning til at drage Beretningen i Tvivl. Gammel er den i hvert Fald, thi alt Morten Pedersen, i sin bekendte,

1589 trykte Bog om Biskop Absalons og Esbern Snares Herkomst og adelige Stamme, knytter til Eskild Hemmingsen Snubbe den Bemærkning: »at Snubbe Kaars haffuer Naffn aff hannem meenis aff mange«, og Snubbe-Korset selv er endda bevisligt adskilligt ældre end 1589. I Kong Christiern II.' Forordning om Anlæg af Kroer paa Sjælland bestemmes der, at Kroen imellem Kjøbenhavn og Roskilde skal ligge »ved Snwbekorss«¹, hvilket den som bekjendt ogsaa kom til; og endnu tidligere nævnes Korset, nemlig i et Pergamentsskjøde fra 1488, der endnu findes i Rigsarkivets topographiske Samling² og er trykt i allerførste Bind af Danske Magazin (S. 21). Ved dette Skjøde sælger Raadmand i Roskilde Jøp Andersen til velbyrdig Mand Peder Hansen, Borgemester i Helsingør, en Gaard »liggendes i mellen Roschilde oc Kjøpmanhauen aff sydes vth fra Snubbe Kors vdi eeth«³ som hedr Holme liggendes i Lille Hæreth i Sengeløse Sogn«. For over 400 Aar siden bar altsaa Snubbe-Korset allerede dette Navn og var saa gammelt og vel kjendt, at det til Stedsbetegnelse kunde gives Forrangen foran Herred og Sogn.

Den ældste Beskrivelse af Korset findes i Jens Lauridsen Volfs Encomion Regni Daniæ, trykt 1654, hvor det (S. 477) hedder:

¹ Danske Saml. f. Hist., Top., Pers. og Literaturhist. 1. IV. 356.

² »Gisselfeld«.

³ D. Mag. gaaer ud fra, at der her fattes et Ord i Originalen; et saadant savnes ganske vist ogsaa, men Skrивeren af Skjødet har dog maaske med beraad Hu skrevet, som der staaer, idet han formodentlig ikke har vidst, hvorledes han skulde betegne dette »et, som hedder Holme«. Selv i vore Dage vil man nemlig forgjæves eftersøge dette Sted paa Kortet. Paa Egnen selv er Holme forevrigt velbekjendt; det er et Høidedrag, som en Fjerdingsvei fra Snubbe-Korset adskiller Sengeløse Mose fra Porsemosen, og har naturligvis sit Navn fra den Tid, det var en eller flere virkelige Holme i den af Moserne fordum dannede Sø. Her ligge endnu et Par Bolsteder og Huse, som sagtens ere Rester af den i Skjødet nævnte Gaard.

»Naar mand reyser fra Kiøbenhaffn oc til Roeskild, da seer mand paa en Høy, som ligger en Spadtzere Vey fra Kroen paa den høyre Haand, et stort Crucifix, hvor paa Gvds Søns Billede oc Efterlignelse med udracte Arme er tilnaglet, som vender imod Roeskild. Dette Kaars kalder mand Snuble Kaars, som menes at haffve sit Naffn aff en, som heed Eskild Hemmingsen Snuble; hand vaar Oluff Glugs Søn¹, som førde udi sit Vaaben tvende hvide Orme, som gaar i Bucter; hand var aff en meget skøn gammel adelig Stamme oc aff Hr. Skialm Huides Affkom«.

50 Aar senere nævnes Korset i den 1707 i Rotterdam trykte Beskrivelse af den engelske Gesandt Vernons Reise her i Aaret 1702². Gesandten havde taget Forargelse af forskjellige Rester af Papisme, som han mente at have truffet her i Landet, bl. A. Præsternes Messehagel og saa »sur le grand chemin entre Roskild et Copenhagen un crucifix, devant lequel a ce qu'on m'a assuré le menu peuple en passant se met à genoux & y fait ses prières«. Gesandten tilføier: »Si cela est vrai, on feroit bien mieux d'ôter de devant les peuples ces objets d'adoration«, et Raad, man sikkert forlængst havde fulgt, om Nogen paa den Tid endnu havde gjort Knæfald for Korset eller til dette knyttet nogen- somhelst overtroisk Forestilling.

Næste Gang nævnes Korset 1730 i Pontoppidans Theatrum³: »Auf dem Wege nach Copenhagen siehet man, was sonst selten in einem protestantischen Lande gefunden wird, nemlich ein grosses Crucifix von Stein gehauen und mit einer halb derüber gebaueten Mauer bedeckt ist, zu dessen Unterhaltung 2 volle Bauer-Höfe geleet sind. Es wird gemeinlich Sunble Kaars genannt, von einem gewissen Eskild Hemmingsen Sunble (Volf Enc. d. p. 477) dessen Gemahlin, wie man

¹ Trykfeil for »Sønnesøn«.

² Relation d'un voyage en Danemarck. 8°. S. 107.

³ Theatrum veteris et modernæ. Bremen 1730. 4°. S. 107.

davor hält, an diesem Orte auf der Reise glücklich ist entbunden worden«.

Femten Aar efter trykkes i Danske Magazin det for nævnte gamle Skjøde, og ved denne Leilighed beskrives Monumentet som »en opmuret Steen-Stytte, hvorpaa staaer opreist paa den Side til Veien et af Steen udhugget Crucifix eller Christi-Billede paa Korset og seer man af det Aarstal 1715, som staaer neden under paa Fodstykket, at det i samme Aar er fornyet og forbedret, efterat det tilforn af Ælde skal have været næsten forfaldet«.

Endelig Danske Atlas¹ taler om Crucifixet »af huggen Sten, ophøyet paa en muret Pillere«, og, for at tage Alt med, i Supplementsbindet² nævnes »det bekjendte grundmurede Snubbekors«.

Af alle disse mere eller mindre fattige Beskrivelser, som senere væsentligt skulle blive supplerede, fremgaaer et sikkert: Monumentet har været ualmindelig stort og anseeligt, og skjøndt der nu paa Høien ikke er en eneste Steen tilbage deraf, stemmer dog dermed godt de faa Efterretninger om Korset, som ere bevarede i Omegnen. De gaa nemlig bl. A. ud paa, at den nordlige Granitsokkel, hvorpaa Snubbekorsgaardens nuværende, ca. 33 Alen lange Stuehus hviler, helt og holdent skyldes Materiale, hentet fra Snubbe-Korset. Nogle Aar efter at Korset i sin Tid var nedfaldet, benyttede den daværende Eier af nævnte Gaard, paa hvis Mark Høien findes, en Del af Stenene til en Stenkiste under sin Vei, men da Gaarden senere, for henved 30 Aar siden, blev ombygget, førtes saavel Stenkisten som de øvrige, den Gang endnu paa Høien henliggende Sten til Anvendelse paa Byggepladsen. Sokkelen bærer da ogsaa i sine endnu synlige Huller til Anbringelse af Jernankere Vidnesbyrd om sin fordums Anvendelse, men ellers frembyder den intet Mærkeligt, da man selvfølgelig i sin Tid har vendt Stenenes glatteste

¹ II. S. 234 f.

² VI. S. 18.

Side ud ad. Kun den øverste Del af Monumentet, en til en smuk Renaissance-Frontespice udhugget stor Sten, kunde paa Grund af sin tresidede Form ikke finde Anvendelse; denne Korsets sidste Rest henligger den Dag i Dag ved Snubbekorsgaarden.

Forøvrigt er det paafaldende, saa fuldstændigt Snubbe-Korset er gaaet ud af Egnens Beboeres Bevidsthed; navnlig kan nu Ingen længere give nogen tilforladelig Efterretning om dets Udseende. Alt for 15 Aar siden har nærværende Forf. forgjæves søgt Oplysninger i saa Henseende af gamle Folk, der dog i deres Barndom og Ungdom maa have seet Monumentet.

Eskild Snubbe havde i Tide tænkt paa sit Kors' fremtidige Vedligeholdelse, og det var vel betænkt af ham, thi uaftet det synes at have været opført af det aller solideste Materiale, trængte det dog i de senere Aarhundreder idelig til Istandsættelse. Det var nu naturligvis ikke selve Bønderne paa de to dertil givne Gaarde, der skulde varetage Vedligeholdelsen, skjøndt denne Misforstaaelse atter og atter har gjort sig gjældende. Nei, Eskild Snubbe havde været klogere end som saa; han havde lagt sine Gaarde under Roskilde Domcapitel, som forlenede Gaardene bort som andet Capitelsgods, og det var den, som nød Indtægten af Gaardene, der skulde bekoste Korsets Vedligeholdelse. Dette fremgaaer klart af følgende Brev fra Kong Christian IV. til Roskilde Domcapitel:

»Vor synderlige Gunst tilforne. Eftersom der mange Aar forleden er lagt noget Gotz til et Crucifix imellem wore Kiøbsteder Kiøbenhaffn och Roschild vedlige at holde, huoraff den, dermet forlent er, schall aarligenn kannnd haffue een se-lands Lest Koren, da efterdi forbemeldte Crucifix nu nogenn Tide forleden er ombfaldenn och sidenn icke igienn opsatt, bede vi Eder och naadigst wille, at I denn, som samme Lest Koren der forre nyder, tilholder, at hand denne, som een anden Crucifix, som der i denn foriges Sted haffuer giort

och forferdiget, hanzz betingede Arbeitz, huoraff Eder herhoes Designation tilschiches, strax betaler och der forudenn for saadann hanzz Forsømmelse, at denn forige saaledes er nedfalden och forgaaenn, giffue Noget til de Fattige, saafremt vii icke dertil schal lade bruge anden Middel, huoromb I os och i woris Kanzelie haffuer at tilschiche. Der ved scheer wor Wille. Befalendis Eder Gud. Skreffuet paa wort Slot Frederichsborg dend 22 Januarij Ao. 1645. Udskrift: »Os elsk. hæderlige och høylærde residerende Prælater och Can-nicher hosz Roschilde Domkierche«. ¹

Dette Brev fik man ad Omveie fat i, da der sidste Gang var Tale om Korsets Gjenopførelse²; men Capitlets Svar naaede man ikke at faae fat i. Det er vist heller neppe nu bevaret i Original, men dets Indhold fremgaaer af følgende nye, hidtil ukjendte Brev fra Kongen til Capitlet:

»Capithelet i Roskild sich Breff, Kaarszet imellem Kiøbenhaffn och Roskild anlangendis.

C4^{tus}

»Wor synderlige Gunst tilforn. Eders vnderdanigste Erklering om Kaarszet imellem Wore Kiøbsteder Kiøbenhaffn och Roskild er Os saa wel mund- som skriftlig bleffuen forbragt; da efterdi deraff erfaris, Capittelet Ao. 1619, da M. Daniell Knoff det lod opszette, icke at haffue weret der imod, i den oprettede Fundatz Ao. 1621 det icke heller expresse exciperis, och Capittelet imod de 2 Gaarder, som i Windtzlöff derfra er bortschiffet, andensteds haffuer bekommet fyllist Wederlaug, wille Wi naadigst, at enten Capittelet eller och den, der med forskreffne Præbende forleent er, efter Woris naadigste forrige Missivis Indhold den paa forskreffne

¹ Sjæll. Tegn. 1645, S. 257.

² En af B. Thorlacius verificeret Afskrift af Originalen, der havde Paategning: Læst paa Roschilde Capitelshus den 29 Januari 1645«, findes ved Sagen om Korsets Nedrivning, jvf. nedenfor S. 154.

Kaars paa ny att opsette anvende Bekostning med forderligste erlegger och hiidskiker och derforuden for den skeede Forsømmelse til de Fattige noget giffuer. Datum Fredericksborg den 7 Febr. 1645¹.

I Aaret 1619 havde Mester Daniel Knof altsaa ladet Korset gjenopsætte, og 1645 var dette Kors bleven helt fornyet; men man fristes til at antage, at det nye Kors kun har været af Træ, thi alt en Menneskealder efter, var det saa faldefærdigt og ødelagt af Veir og Vind, at den lærde Ole Borch fandt sig foranlediget til for egen Regning at lade et nyt, vel simpelt, men kunstnerisk udarbejdet Kors forfærdige og derefter en Nat i al Hemmelighed opsætte i det gamles Sted². Dette nye Kors blev saa allerede 1715 »fornyet og forbedret» — det har ikke været muligt at faae oplyst af hvem eller paa hvis Foranstaltning —; men saa henstød det ogsaa i nøiagtig 100 Aar, til det 1815 nedfaldt for, som det synes, aldrig at skulle reises mere. Det gik imidlertid ikke saa let at fordrive det gamle Monument fra den Plads, hvorpaa det havde over et halvt Aartusindes Hævd; det lykkedes først efter en langvarig og vidtløftig Forhandling frem og tilbage, der vistnok directe og indirecte har kostet adskilligt mere, end Korsets Gjenopførelse vilde have krævet. Da denne Forhandling ikke er uden Interesse, skal den her i alt Væsentligt blive gjengivet.

Begyndelsen var en Indberetning fra Universitetets Arvefæster Peder Andersen om, at det paa hans Gaards Mark staaende murede Mindesmærke, »Snepekors» kaldet, af Mangel paa Reparation dels var nedfaldet, dels faldefærdigt, hvisaarsag han anmodede om at maatte nedrive samme og benytte sig af Materialerne, som han fandt for godt. Universitetsforvalter Holm sendte under 24 Sept. 1815 denne Begjæring til Stiftamtmand, Geheimeconferentsraad Moltke med

¹ Sjøll. Tegn. 1645, S. 284 f.

² E. F. Koch: Oluf Borch, Kbhvn. 1866, S. 125.

Bemærkning om, at der fra Godsets Side Intet var til Hinder, dog kjendte Forvalteren ikke Anledningen til dette Mindesmærke, om noget Fond til Korsets Vedligeholdelse existerede, eller om det som Oldsag havde nogen Mærkværdighed. Herom forlangte Stiftamtmanden saa en Erklæring af Amtsforvalter, Justitsraad Bierg, der atter indkrævede en Beretning af Sognefogeden i Sengeløse. Denne afgav derpaa følgende kortfattede

»Indberetning

i Anledning af det saakaldte Sneppekurs.

Rygtet siger, at en Fru Sneppe i Barnsnød skal være bleven forløst paa dette Sted og saa til Mindesmærke opført denne Støtte.

Af hvem det hidtil er bleven vedligeholdt, eller hvorfra Bekostningen er affundet, herom kan ingen Oplysning gives. Et Aarstal 1715 har staaet udhugget for paa bemeldte Støtte. I August Maaned 1815 faldt bemeldte Støtte ned, som den Gang strax blev af mig indberettet til Hr. Cancelliraad og Politimester Wedege. Nogle af de nedfaldne Materialier ere bortstjaalne; nogle Jernankere er taget i Forvaring af Gaardmand Peder Andersen, som herved skyldigst indberettes. Vridsløsemagle den 8 October 1815.

underdanigst Hans Larsen«.

Under 13 Oct. gik saa denne Indberetning tilligemed et Par Uddrag af, hvad der i D. Atlas II. S. 234 og Hofmans Foundationer VII. S. 36 berettes om Korset, fra Amtsforvalteren til Stiftamtmanden med en Tilføielse om, at de to efter disse Uddrag til Korsets Vedligeholdelse henlagte Gaarde ikke kunde udpeges, ligesom man heller ikke havde kunnet komme efter, hvem der var i Besiddelse af dem; men at det iøvrigt var ønskeligt, om Stifterens Hensigt med dette Mindesmærke maatte blive bevaret i Danmarks Historien enten for de dertil henlagte Gaardes Regning eller og i andet Fald for det Offentliges. Stiftamtmanden sendte derefter under 21 Oct. hele Sagen til Amtsprovst Hammond i Brøndbyvester med

en Forespørgsel, om der ikke i Provstearkivet eller i Sognepræstens Embedsbøger fra de ældre Tider maatte findes Oplysning om, af hvem Mindesmærket sidst er bleven istandsat, eller hvilke de Bøndergaarde ere, som skulde være henlagte til Vedligeholdelsen. Da Provsten Intet fandt, sendte han den 28 Oct. Sagen videre til Sognepræsten i Sengeløse, Dr. Schack, der under 2 Nov. afgav følgende Erklæring:

»I Embeds Bøgerne, henhørende til Sengeløse Pastorat, findes aldeles Intet, Snubbekorset vedkommende.

Hvad min Kundskab desangaaende angaaer, da indskrænker den sig til det, som i hoslagte Bilag¹, sammenholdt med en Beretning om bemeldte Kors, som findes i Danske Videnskabs Selskabs Skrifter, om jeg mindes ret 13de Tome, findes anført. Paa sidstnævnte Sted bliver det bemærket, at det var paalagt Magistraten i Helsingør at have Tilsyn med, at de til bemeldte Mindesmærkes Vedligeholdelse henlagte Gaarde i saa Henseende opfyldte deres Forpligtelse². Men hvilke disse Gaarde have været, derom vides Intet uden af uvisse Traditioner. For mig er anført den Gaard, Universitetet tilhørende, paa hvis Grund Støtten befinder sig, og som nu ved Arvefæste Skjøde tilhører Gaardmand Peder Andersen³ som den ene — og Gaardmand Hans Larsens⁴ som den anden. Denne Sidste er nu en Selveiergaard og skal engang i sin Tid have tilhørt en Bartholin. Da denne Gaard er den eneste i Sognet, som har tilhørt et særskilt Herskab, saasom alle de øvrige have lagt under Cathrineberg, Universitetet, Frederichsborg Ladegaard og Wartou Hospital, synes

¹ Dette indeholder Uddrag af de ovenfor omtalte Steder i Volfs Encomion og Danske Magazin.

² Det kan ikke oplyses, hvortil Dr. Schack sigter med denne Henvisning til Videnskabernes Selskabs Skrifter; formodentlig skyldes Henvisningen kun en forplumret Erindring om det i D. Mag. trykte Skjøde fra 1488 til Borgemesteren i Helsingør.

³ ∴: Snubbekorsgaard.

⁴ ∴: Steenagergaard.

Rygtet her at ledsages af en Art Sandsynlighed. Men hvilket Herskab den tilhørte, da Eskild Hemningsen Snubbe tilkjøbte den sin Frihed, hvorledes den igjen har tabt denne og endelig nu er bleven en Selveiergaard. derom veed jeg Intet. Skulde man ikke i denne Sag alt have raadspurgt Etatsraad, Professor og Ridder Abraham Kall eller Professor Rasmus Nyrup, da troer jeg, man burde det, thi paa Universitets Bibliotheket erindrer jeg at have læst om Snubbe Korset, uden nøiere at have lagt Mærke til hvor eller hvad. En Grund har man jo til at formode, at Consistoriummets Annaler maa indeholde Documenter hidrørende, saafremt en af dets Gaarde virkeligen nogen Tid enten har havt eller er bleven berøvet nogetsomhelst Privilegium hidrørende. Maaske Aarstallet 1715 kunde give nogen Oplysning. I ethvert Tilfælde troer jeg, at man bør forhøre Consistoriummets eller Universitets-Directionens Mening, thi vistnok er Høyen, hvorpaa Støtten er opført, ikke under det Areal af Jord, hvoraf Universitets Bonden Peder Andersen bør være i Besiddelse; den er altsaa, som det synes, uden for al Tvivl Universitetet tilhørende. Og neppe skulde jeg troe, at man hverken vilde være saa aldeles ligegyldig ved denne Sag, som Forvalterens Skrivelse af 14 Sept. d. A. synes at tilkjendegive. Mit Votum er for Støttens Istandsættelse paa dens Fødeplet, hvilket, da de fleste Materialier ere der, lige saa let kan skee 1815 som 1715, og den ringe Bekostning, som hermed vilde være forbunden, burde Universitetet paatage sig. Til dens totale Nedriven burde man ingenlunde skride og allermindst tillade Enkeltmand at nyde godt af dens Ruiner.

Sengeløse Præstegaard den 2 Nov. 1815.

underdanigst N. C. Schack.

E. Skr. Da jeg havde sluttet Ovenstaaende, finder jeg blandt efterladte Papirer af min Formand, at den her omtalte Gaard, Hans Larsen tilhørende, sidst har tilhørt Hr. Etatsraad Brinck-Seidelin, Herre til Erichsholm i Holbecks Amt. Og da denne Mand sikkert har Interesse for en Gjenstand, som

her omhandles, var det dog nok Umagen værd at forhøre, paa hvilken Maade en fra hans øvrige Godser saa isoleret Gaard var kommen under hans eller Forfædres Herskab.

N. C. Schack«.

Denne omstændelige Erklæring indsendte Amtsprovsten 21 Nov. til Stiftamtmanden, der derefter under 5 Dec. indstillede til Cancelliet, om dette maatte finde sig foranlediget til at brevvekle med Universitetet, og forespurgte, om Resolution til det omhandlede ældgamle Mindesmærkes Vedligeholdelse bør sees imøde, eller om de deraf endnu tilbageblevne Levninger rent kunne borttages. Under 23 Dec. udbad saa Cancelliet sig Universitets-Directionens Tanker om Sagen meddelte, og under 6 Jan. 1816 anmodede Directionen atter Consistorium om en Betænkning. Consistorium sendte Professor Thorlacius ud at tage Korset i Øiesyn, og om denne Expedition afgav han følgende Beretning, der giver den udførligste Oplysning om det, som haves:

»Efterretning om Snubbekorsets nuværende Tilstand.

For at skaffe mig paalidelig Efterretning om det saakaldte Snubbekors nuværende Tilstand reiste jeg afvigte Søndag den 17 Marts ud at bese det. Det findes ved Byen Vritzløsemagle paa det øverste af en liden Høi, et Par Bøsseskud fra den gamle Roskilde Landevei, som det paa Videnskabernes Selskabs Kort af Anno 1765 er betegnet; omtrent 2 $\frac{1}{2}$ Mil fra Kjøbenhavn. Det har været et særdeles svært og anseeligt Monument. Basis, som er det eneste, som endnu staaer temmelig ubeskadiget, er 2 $\frac{1}{2}$ Alen høi og paa alle Sider af 2 Alens Brede, bestaaende af lutter Kampesten, tilhugne i regulære Firkanter og som paa forskjellige Steder have været sammenføiede med Jernkramper, af hvilke dog nogle ere borttagne. Crucifixet fandt jeg aldeles borttaget, paa Stedet laae kun en stor Mængde Brudstykker af røde Mursten. Jeg lod sætte en Stige til og gik op paa Basis, hvorved jeg overbeviste mig om, at Crucifixet, skjøndt maaske brøstfældigt, ikke kunde være saaledes nedfaldet, men maa

være borttaget, da Overfladen af Basis var næsten planeret. Den nærmeste Bondegaard ved Høien tilhører Gaardmand Andersen paa Universitetets Gods under Conferentsraad Moldenhawers Corpus. Ham gik jeg til for at erfare, hvor de til Crucifixet hørende Sten vare blevne af. Han sagde, at han efter Forvalterens Anmodning havde ladet alt det Nedfaldne hjemkjøre til hans Gaard, hvor det endnu opbevaredes. Paa Gaarden saae jeg da omtrent 50 svære røde Mursten, af hvilke Halvdelen vare hele. Ved at betragte de Stene, som egentlig have udgjort eller hørt til Crucifixet, bemærkede jeg, at disse vare lutter Kampesten, i hvilke Korset med Christus paa i Hautrelief var udarbejdet. Jeg talte henved 10 mest store, men ordentlig tilhugne og temmelig ubeskadigede Stykker. Da de laae tildels under Is og Sne, og nogle Stykker vare saa svære, at der behøvedes mere end een Mands Styrke til at løfte og vende dem, kunde jeg ei tilfulde overbevise mig om, at alle til Crucifixet hørende Stykker vare tilbage. Men da jeg opdagede, at det tilhugne Stykke, hvorpaa var Christus' Hoved, Bryst og begge udstrakte Arme var i Behold; da jeg saae baade Hvælvingen over Crucifixet og et Stykke af Korset selv og Understykket, hvorpaa stod Anno 1715, da jeg fandt adskillige i Firkant ordentligen tilhugne Granitstykker, som ventelig have staaet bag og ved Siden af Korset til det Understøttelse, saa slutter jeg deraf, at Crucifixet, hvis Høide vist har været over 3 Alne, intet mangler af de dertil hørende Stykker, som blot behøve at sammensættes og forsynes med nye Jernkramper. Maaske 1 eller 200 Mursten, et Par Tønder Kalk, Stillads og en 4—5 Dages Arbejdsløn er da formodentlig alt, hvad dette ærværdige og anseelige og i sit Slags i Danmark eneste Monuments Gjenopførelse vil koste. Endelig maa jeg tilføie, at da jeg spurgte Gaardmanden om, hvor høit i Tiden Gaardens Skjoder gik tilbage, (da jeg haabede derfra at kunne erholde nogen historisk Oplysning) svarede han, at

alle Papirer af det Slags vare sendte til Herskabet i Kjøbenhavn. Kjøbenhavn den 20. Marts 1816.

B. Thorlacius.

Under 31. Jan. havde Consistorium desuden henvendt sig til Professorerne *Abrah. Kall* og *Rasm. Nyrup*, men fra disse modtog man kun Afskrift af en i Stiftsarkivet funden Erklæring af 6. Aug. 1759 fra den daværende Forvalter paa Cathrinebjerg *Lindam* bl. A. om, at de to til Vedligeholdelsen henlagte Gaarde ikke fandtes blandt det under Cathrinebjerg hørende Gods. Denne Erklæring viser dog ikke, at man 1759 har lyst efter de to Gaarde; Originalen hører nemlig til de Indberetninger, som Justitsraad *Hans de Hofman* indhentede til Udgaven af *Foundationen*, og den henligger endnu blandt disse Indberetninger i *Provindsarkivet* i Kjøbenhavn. Forøget med disse nye Bilag retournerede saa Consistorium under 22. Marts Sagen til *Universitets-Directionen*, ledsaget af en Udtalelse om, at *Conservationen* af det omqvæstionerede mærkelige Monument vel i antiqvarisk Henseende var ønskelig, hvorom det formentlig kunde være nyttigt at correspondere med *Commissionen* for *Oldsager*, men at *Universitetet* formentlig ikke kunde være forpligtet til at holde det vedlige, »da *Bestemmelsen* om tvende Gaardes Henlæggelse til *Korsets Vedligeholdelse* er meget ældre end den Tid, da *Universitetet* fik Gods i *Vridsløsemagle*, og muligen endog *Grunden* meget længe efter den Tid er bleven *Universitetets*, ligesom man og ved at eftersee *Acta Consistorii* ikke har kunnet bringe i Erfaring, at *Universitetet* forhen har bidraget til *Korsets Vedligeholdelse*«.

Universitets-Directionen havde Intet at bemærke til dette skrøbelige Argument og indskrænkede sig derfor til under 4. Mai at indsende Sagen til *Cancelliet*, der ogsaa denne Gang fulgte den givne Anvisning og tilstillede *Commissionen* for *Oldsager* samtlige Akter, udbedende sig dennes Tanker, bemeldte *Gjenstand* betræffende, meddelte. Herpaa svarede *Commissionen* under 28 Juni Følgende:

„Det kongl. danske Cancelli har i behagelig Skrivelse af 18 Mai d. A. ønsket, at Commissionen for Oldsagers Opbevaring vilde meddele dens Tanker om det gamle, nu nedfaldne Mindesmærke i Sengeløse Sogn, Snubbe Korset kaldet, og hvorvidt samme fortjente igjen at opsættes.

Efter at have bestræbt sig for, saavel ved et Par at sine Medlemmer paa Stedet selv at undersøge dette Monument som af gamle Documenter at udfinde, hvem det tilkommer at vedligeholde det, giver Commissionen sig den Ære at melde, at den af følgende Grunde anseer Monumentet for saare mærkværdigt, og derfor indstiller, at det bliver istandsat og bevaret.

a) Af et i D. Mag. (Kb. 1745 4°) 1. Del S. 21 indført Pergamentsbrev fra 1488 sees tydeligen, at Monumentet er, skjøndt ofte restaureret, vist over 4 Hundredaar gammelt, maaske endog ældre, ifald den Adelsmand Snubbe, som har ladet det sætte, er Eskil Hemmingsen Snubbe, der levede i det 13 Seculum, omtr. 1250.

b) Selve Monumentets Høide — omtr. 6 Alen — og Anseelighed berettiger det til at bevares, saa meget mere som det er det eneste i sit Slags i Danmark. Det stod paa en Kampestens Basis af henved 3 Alens Høide, og Crucifixet, selv af Sandsten, var indfattet med Kamp- og Mursten og over 2¹/₂ Alen høit; det var beliggende paa en smuk Høi ikke langt fra Landeveien og har for længe siden, som det fortjente, tildraget sig de Reisendes Opmærksomhed.

c) En hidtil utrykt kongl. Skrivelse af 22. Jan. 1645, som Commissionen har været saa heldig at erholde af det danske Selskabs Archiv, og hvoraf her vedlægges en Afskrift, viser, at Kong Christian den 4. satte saa stor Pris paa dette Mindesmærke, at han i de bestemtøste Udtryk befalede dets Istandsættelse, bevidnende sin Misfor nøielse med dets Forfald¹).

¹ Jvfr. det foran trykte Brev. Oldsagscommissionens Referat

d) Af Aarstallet 1715, som fandtes ved Foden af Crucifixet, sluttes, at det da sidste Gang har været repareret, og man tør haabe, at naar det nu forsvarligen istandsættes, vil det kunne staae i 1 Aarhundrede, ligesom det efter den sidste Restauration har holdt sig fra Aar 1715 til 1815. I Henseende til det Spørgsmaal, hvorfra Omkostningerne ved dets Istandsættelse skulle udredes, har det ikke været muligt at finde, hvilke de to Gaarde vare, som efter Traditionen have været henlagte til dets Vedligeholdelse, da de Papirer, der kunde oplyse dette, venteligen ere brændte med Stiftsarchivet 1728, men hoslagte Skrivelse fra Kong Christian 4. viser tydeligen, at i 1645 har det paaligget det Roskildske Domcapitel at paasee dets Vedligeholdelse. Da Kongen deri udtrykkelig befaler at gjøre Indberetning om Ordrens Udførelse til det danske Cancelli, saa vil formodentlig i Cancelliets Archiv for 1645 denne Indberetning findes og deri maaske videre Oplysning om denne Sag. Det synes da ustridigt, at den Stiftelse (nu ventelig Duebrødre-Klostret i Roskilde), der er i Besiddelse af de fleste af Domcapitlets Indtægter, bør i det Mindste tildels bære den samme Forpligtelse, som Ao. 1645 paalaa det.

Saasom det er et Factum, at Snubbe Kors staaer paa en Grund, der tilhører Kjøbenhavns Universitet, saa forekommer det Commissionen billigt, at Universitetet, der erkjender Mindesmærkets antiqvariske Værd, ogsaa bidrager Noget til dets Vedligeholdelse. Men man indseer, at af Mangel paa Documenter kan ingen streng juridisk Forpligtelse i den Henseende for Universitetet finde Sted. Skulde altsaa den Billigheds Grund ikke kunne gjøres gjældende, at det efter al Formodning dog er Universitetet, til hvem Roskilde Domcapitel efter Allerhøieste Ordre har overladt en af de Gaarde, som Korsets Vedligeholdelse paalaa, saa indsees

af Brevets Indhold er, som det let vil sees, ikke saa lidt tillæmpet i Korsets Faveur.

ikke rettere, end at Duebrødre Klosteret i Roskilde ifølge det ofte anførte Rescript af Christian den 4. kommer til at bære den hele Udgift. Opsættelsen af Monumentet vil nok koste 400—500 Rdl. og foretages vel bedst strax efter, at Høsten er fuldendt. Dersom den besluttes, saa er undertegnede Commission villig til, saasnart det er bestemt, af hvem Bekostningerne skulle udredes, at drage Omsorg for Restaurationen, da det uden Tvivl vil blive nødvendigt at anmode Sognepræsten i Sengeløse Dr. Schack, hvis Erklæring viser Interesse for Monumentet, efter Aftale med Commissionen at accordere med Stenhugger, Murmester og Smed, helst i Roskilde som den nærmeste Kjøbstad, om den billigste Betaling, — jævnlig at have Opsyn med Arbejderne og at være behjælpelig med at skaffe disse Logis og Pleie, medens Arbeidet udføres. Commissionen for Oldsagers Opbevaring, København den 28. Juni 1816.

Hauch. Monrad. B. Thorlacius. Nyerup. Werlauff«.

Efter Modtagelsen af dette Svar gik det stadig føielige Cancelli gennem Stiftsøvrigheden løs paa Duebrødre Klosteret i Roskilde, men det vil af efterfølgende Erklæring fra dettes Inspection sees, at denne ogsaa efter bedste Evne værgede sin Kasse.

»Til S. T. Sjællands Stifts høie Øvrighed!

I Anledning af den høie Stiftsøvrigheds høibehagelige Anmodning af 31 f. M. om en Betænkning af os angaaende, hvorvidt Istandsættelsen af det saakaldte Snubbekors kunde formenes at paaligge Duebrødre Kloster, maae vi underdanig erklære, at om det end af høisl. Kong Christian den 4' Skrivelse af 22 Jan. 1645, hvoraf os blandt de øvrige Papirer er bleven meddelt Copi, kunde formodes, at Domcapitlet i Roskilde, som det i høibemeldte Kongl. Skrivelse paalægges at tilholde Vedkommende til at betale en dengang indkommen Regning paa Snubbekorsets Istandsættelse, derfor selv har været pligtig til at udrede og indestaae for denne Udgift samt virkelig har gjort det, — hvilket maaske ikke

med tilstrækkelig Grund kan antages, saalænge man ikke har nogen Kundskab om Indholdet af den Indberetning, det i samme Kongl. Skrivelse er paalagt Domcapitlet i den Anledning at gjøre til Cancelliet, da selve Kongens Udtryk vise, at det ei var ham ret bekjendt, hvad det var for Gods, der til Crucifixets Vedligeholdelse var henlagt, eller hvem dermed forlenet var, og det altsaa let kan være muligt, at Capitlet har gjort Remonstrationer eller givet Oplysninger, som have foranlediget anden Bestemmelse af Kongen, — saa vilde derfra dog ingenlunde kunne gjøres nogen Slutning til nogen Forpligtelse for Duebrødre Kloster angaaende bemeldte Korsens fremtidige Vedligeholdelse, saalænge det end ikke med blot Sandsynlighed kan bevises, at de tvende Gaarde, som efter et gammelt Sagn, eller det Gods, som efter Kong Christian 4.' Skrivelse vare forpligtede til at bekoste denne Vedligeholdelse, ere enten ved Domcapitlets Ophævelse eller før blevne henlagte under Duebrødre Kloster i Roskilde. Meget mere er der, da Duebrødre Kloster som en allerede længe før den Tid bestaaende Stiftelse ikke vides at have faaet nogen af Domcapitlets Indtægter eller Eiendomme, men snarere derimod en Del af samme maa være bleven tillagt Universitetet, hvis Professorer i det Mindste stundom ere blevene forlehnede med Canonicater i Roskilde, ja endydermere den Gaard, paa hvis Grund Snubbekorset staaer, endnu tilhører Universitetet — langt større Sandsynlighed for, at det Gods, der efter Kongens Skrivelse kan formodes dengang at have henhørt under Domcapitlet, ved Souverainitetens Indførelse snarere er bleven Universitetets end Duebrødre Klosters Eiendom. Paa Grund heraf kunne vi altsaa ikke troe denne sidste Stiftelses Kasse forpligtet til at afholde de til Korsets Istandsættelse medgaaende Bekostninger, ligesom vi heller ikke kunne tilbageholde den uforgribelige Formening, at da bemeldte kongl. Skrivelse af 22 Jan. 1645 udtrykkeligen viser, at det nu atter omfaldne Crucifix ingenlunde er det gamle og oprindelige, men et andet, som i det forrige Sted

er opsat, — altsaa fra en Tidsalder og en Konge, fra hvilken vi eie saa mange langt betydeligere Mindesmærker, — synes dette Kors os at have tabt for meget af sin anti-
quariske Mærkværdighed og mulige Nytte for Historien, til at en Stiftelse, der har saa mange vigtigere og mere nødvendige Udgifter at afholde, uden bevislig Forpligtelse skulde bebyrdes med Bekostningen af en Reparation, der mulig vilde blive betydelig nok. Roskilde i Inspectionen for Duebrødre Kloster d. 15 Sept. 1816.

O. Brun. Bloch. J. F. Møller«.

Denne Klosterinspectionens »uforgribelige Formening« har, som det synes, gjort et stærkt Indtryk til Skade for Monumentet, hvilket bl. A. sees af følgende nye Erklæring fra Oldsagscommissionen, til hvilken Sagen igjennem Stifts-
øvrighed og Cancelli var kommen tilbage:

»Ved at remittere hoslagte Documenter, Snubbe-Kors angaaende, giver undertegnede Commission sig den Ære til Gjensvar paa det Kongl. danske Cancellis Skrivelse af 5 Nov. 1816 herved at yttre Følgende.

Commissionen kan ikke være enig med Duebrødre Klosters Inspecteurs Formening i Skrivelse af 15 Sept. d. A. deri, at Mindesmærket skulde have tabt sin Mærkværdighed. Det forekommer den, at de i Commissionens Betænkning af 28 Juni d. A. fremstillede Grunde for det Modsatte ere aldeles usvækkede og finde ikke liden Bestyrkelse i den Vægt, som høiselig Kong Christian den 4. har lagt paa dette Monuments Vedligeholdelse.

Heller ikke indseer man, hvorpaa den i samme Inspecteurernes Betænkning yttrede Formodning grunder sig, at Domcapitlet skulde have gjort Remonstrationer imod Kongens Befaling, hvilket neppe Nogen vil indrømme, der kjender til Kong Christian den 4des Character, som ei befalede Noget, uden at dets Grunde vare tilstrækkeligen hjemlede, men derfor ogsaa fordrede Befalingernes punktlige Efterkommelse.

Skjønt det maaske ikke med strenge Bevisligheder kan godtgjøres, at Duebrødre-klostret i Roskilde har deltaget i Domcapitlets ved Reformationen (!) inddragne Eiendomme, saa bliver der dog altid største Rimelighed for, at dette Kloster har erholdt Gods i en saa kort Frastand fra Roskilde, og det var derfor ikke ubilligt, at det paa Grund heraf deltog i et derværende offentlig Monuments Conservation.

Commissionen havde haabet, at saavel de af den anførte Rimelighedsgrunde som nogen Interesse for et gammelt Mindesteds Vedligeholdelse skulde have formaaet Inspecteurerne til at indvillige i at bidrage paa Klosterets Vegne Halvdelen af de til Monumentets Restauration udfordrende Omkostninger, og den tvivlede da ikke paa, at Universitetet, der har erkjendt Ønskeligheden af dets Istandsættelse, vilde efter fornyet Anmodning have præsteret den anden Halvdel; men da dette Haab er forfeilet, saa maa Commissionen indskrænke sig til det Ønske, at det høie Cancellicollegium vilde gunstigt foranstalte eftersøgt i dets Archiv dels om den i Christian den 4.' Brev befalede Indberetning fra Domcapitlet i Roskilde i Begyndelsen af Aar 1645, dels om den officielle Rapport om Reparationen Aar 1715, da Korsset sidste Gang blev istandsat. Det, at i Universitetets Acter for sidstnævnte Aar Intet findes derom, synes at pege paa, at Restaurationsomkostningerne ikke dengang af Kjøbenhavns Academi ere udredede.

Skulde paa denne Maade ingen afgjørende Oplysning fremkomme om, hvem Korssets Vedligeholdelse endnu kan paaligge, maa Commissionen, saa nødig den end vil det, give Slip paa det Ønske, at et Monument, som i 1645 endog tildrog sig Dannerkongens Opmærksomhed, ikke i 1817 skulde tilintetgjøres, da man under nuværende Omstændigheder vel ikke tør nære det Haab, at Statens Kasse, der har saa mange andre Udgifter at udrede, vil anvende fire til fem Hundrede Rdl. paa dette Monuments Restauration. Dog dette indstilles aldeles til det høie Cancellicollegii Bedømmelse.

Skulde det blive besluttet, at Mindesmærket ei mere skal opføres, saa har Commissionen kun den Bemærkning at tilføie, at den betydelige Stenbasis paa $2\frac{1}{2}$ Alen i Qvadrat af tilhugne Kampesten, der hverken skjønnes at tilhøre Bonden, paa hvis Lod den staaer, eller Universitetet, der har vægret sig ved at conservere Monumentet, rimeligst tilbydes Veivæsenet(!) til paa dets Bekostning at bortføres og saaledes anvendes til offentligt Brug, men de Stykker Sandsten, der have udgjort det egentlige Crucifix, ønskedes henlagte i den nærmeste Kirke, nemlig Sengeløse, og Sognepræsten sammesteds anmodet om at paasee, at de der paa det Bedste bevaredes. Commissionen til Oldsagers Opbevaring d. 17 Dec. 1816.

Hauch. Monrad. B. Thorlacius. Nyerup. Werlauff.

Der havde nu vel ikke været stor Sandsynlighed for, at Oldsagscommissionens ikke særlig overbevisende Forsøg paa en Gjendrivelse af Klosterinspectionens Betragtninger alene vilde have været istand til at fremtvinge Snubbe-Korsets Gjenopførelse, men efterat Commissionen selv i ovenstaaende Skrivelse har formuleret Monumentets Dødsdom og det endog med en Anvisning paa dets Anvendelighed til Veiskærver, kan det ikke komme overraskende, at det hidtil saa medgjærlige Cancelli nu pludselig fandt det ganske overflødig at gjøre sig mere Uleilighed for en saa ringe Sags Skyld. Der er ikke mindste Spor til, at de af Oldsagscommissionen ønskede Arkivundersøgelser ere blevne anstillede, og ikke en eneste Sten førtes senere til Sengeløse Kirke, hvor sagtens heller aldrig en Moders Sjæl har søgt derefter. Cancelliet indskrænkede sig til under 21 Jan. 1817 at tilmelde Amtmanden over Kjøbenhavns Amt, at Stenene af Mindesmærket »kunne anvendes til det offentlige Brug, naar de dertil behøves«; mærkelig nok gjorde det Offentlige ikke Brug af Gaven; det blev, som alt omtalt, Snubbekorsgaardens Eier, der høstede Profit af de værdifulde Materialier, hvormeg

end hans Sognepræst og Oldsagscommissionen, ja selv det høie Cancelli havde søgt at forhindre denne Anvendelse.

Spørges det nu, hvem var vel den egentlige Synder, der 1815 unddrog sig sin Forpligtelse til at holde Korset vedlige, saa kan Svaret neppe blive saa vanskeligt at give nu, da vi have det faste Holdepunkt, som man den Gang savnede, nemlig Kongens Brev af 7 Febr. 1645, der viser, at Mester Daniel Knof 1619 havde ladet Korset opsætte. Mester Daniel var nemlig da ikke blot Sognepræst ved Domkirken i Roskilde, men tillige siden 1605 Lector theologiæ¹ ved Domkirken, og til dette sidste Embede var ifølge Domcapitlets i Rigsarkivet opbevarede Jordebog af 1614 knyttet »Brøndby-Præbende«, der foruden andet Jordegods omfattede — to Gaarde i Vridsløsemagle. Disse Gaarde, beboede dengang henholdsvis af Christen Ibsen og Peder Ibsen, svarede hver aarlig i Landgilde 4 Pd. Byg, 4 Tdr. Havre, 1 Lam, 1 Gaas og 4 Høns, hvorhos der af tre tilhørende Husmænd svarede ialt 3 Tdr. Havre og af Kromanden i Roskilde Kro 1 Daler, altsaa tilsammen paa det nærmeste den sjællandske Læst Korn², hvortil Kongen 1645 anslog Indtægten af Snubbe-Korsets to Gaarde. Det kan derfor neppe være Tvivl underkastet, at vi her have Snubbe-Korsets to Gaarde, sagtens de selv samme, som Eskild Snubbe fordem havde givet dertil, dem, Traditionen den Dag i Dag udpeger: Snubbekorsgaard og Stenagergaard³. Dette hidtil faste Forhold forrykkedes imidlertid, da Capitlet kort Tid efter i 1622 gjorde et stort Mageskifte med Kronen og da ogsaa afstod disse to Gaarde i Vridsløsemagle. Som Vederlag udlagdes til Brøndby Præbende Gods i Kirkesaaby⁴, men efter Kongens Brev af

¹ Wibergs Præstehistorie II. 633.

² 1 Læst Korn var ifl. Ar. Berntsen = 12 Pd. Byg = 80 Tdr. Havre. 1 Lam = 1 Skp. Korn = 2 Par Høns = 2 Gæs.

³ Sidstnævnte Gaard er, som det paa foranstaaende Kort er paavist, flyttet og bestaaer nu af to sammenlagte Gaarde.

⁴ L. Laursen: Kronens Skøder S. 411 f.

7 Febr. 1645 at dømme maa man dengang have overført Forpligtelsen med Hensyn til Snubbe-Korset til to Gaarde i Venslev, hvad enten hermed menes Venslev i Horns Herred eller Sognebyen af samme Navn i Vester Flakkebjerg Herred, og disse Gaarde havde Capitlet atter bortbyttet forinden 1645¹. Selv om man nu ved denne Leilighed helt har forsømt at sikre Snubbe-Korsets Vedligeholdelse, maa det dog formodes, at Kongens strenge Formaninger 1645 have nødsaget Capitlet til at træffe dertil sigtende Foranstaltninger, men hvilke undrager sig nu al Control, eftersom Capitlets Arkiv ikke er bevaret. Nærmere Oplysning herom er imidlertid ogsaa overflødig, thi Brevene fra Kongen til Capitlet vise i sig selv noksom, at Forpligtelsen til at varetage Korsets Istandsættelse paahvilede Domcapitlet selv, uanseet hvilke Transactioner dette i Tidens Løb foretog med det dertil oprindelig givne Gods, og da saa efter Enevældens Indførelse Capitlet ophævedes, og dets rige Eiendomme hverken tilfaldt Universitetet eller Duebrødreklostret, men overtoges af Staten, som udlagde Størsteparten deraf til Ryttergods, ja saa burde Staten selvfølgelig ogsaa have overtaget de til disse Eiendomme knyttede Forpligtelser, og det er altsaa Staten, der den Dag i Dag utvivlsomt under en eller anden Form nyder godt af Eskild Snubbes Gave, som 1815 burde have sørget for, at hans Kors var bleven gjenopreist.

¹ I begge de nævnte Byer af Navnet Venslev havde Capitlet havt Eiendomme, i V. Flakkebjerg H. dog kun, som det synes, en enkelt Gaard, erhvervet 1562 (Kronens Skøder S. 89), som imidlertid maa være afhændet før 1614, da den ikke findes i Jordebogen; i V. i Horns H. havde Capitlet 1614 kun en Halvgaard, der 1630 afstodes til et nyoprettet Professorat ved Universitetet, men Aaret efter helt bortskiftedes til Frands Rantzow (Smst. S. 445, 449), hvorimod Capitlet 1633 her fik 6 Gaarde ved et Mageskifte med Christian Friis, hvilke Gaarde Capitlet endnu maa have besiddet 1648 (Smst. 473). Hvorledes Angivelserne i Brevet af 7 Febr. 1645 skulle rimes hermed er ikke til at see.

Saavidt vides, haves der ikke en eneste, end ikke den tarveligste Afbildning af Snubbe-Korset; men af de forskjellige Beskrivelser synes at fremgaa, at det ved de gjentagne Fornyelser delvis har skiftet Skikkelse. I 1654 vender Crucifixet mod Roskilde, altsaa mod Vest, og Figuren er tilnaglet til Korset, altsaa maaske begge Dele af Træ, hvorimod det 1745 vender mod Veien, følgelig mod Syd, og helt er udhugget i selve Stenen. 1730 omtales en over Crucifixet bygget Mur, der ikke berøres i de andre Beskrivelser, men hvorfra troligvis de af Professor Thorslacius forefundne røde Mursten hidrørte. Duebrødreklostret havde altsaa forsaavidt Ret, naar det gjorde gjældende, at Monumentet slet ikke, eller ialtfald kun delvis, thi den solide Granitbasis var vel nok urørt, var det gamle og oprindelige; men det var jo netop det Eiendommelige ved Snubbe-Korset, at det ikke som andre lignende Mindesmærker, Hellig Anders Korset ved Slagelse maaske ene undtaget, var en halvforglempt Fortidslevning, som ene skyldte sin af-sides Beliggenhed eller et blot og bart Tilfælde, at den var bleven overgjemt til vor Tid, men tvertimod, saalænge det stod ved den alfareste Vei i hele Landet, blev fornyet og bevaret endog længe efter, at det ved Tidernes Ugunst var bleven berøvet sin lovlige Eiendom. Dette Mindesmærke havde derfor visselig netop af vort Aarhundrede fortjent en bedre Skjæbne end den, der blev det til Del.

Snubbe-Slægten havde i Sengeløse Sogn sat sig endnu et andet Minde, som baade med Hensyn til Oprindelse og Ælde var paa det nøieste knyttet til Snubbe-Korset, med hvilket det ogsaa paa et hængende Haar var kommet til at dele Skjæbne; det er Ligstenen over Jomfru Margrethe Hemmingsdatter Snubbe i Sengeløse Kirke. Endnu i den sidste Udgave af Traps Danmarks Beskrivelse omtales denne Gravsten, en af de ældste i Danmark, som endnu værende

i Kirken, men allerede Aaret efter, at denne Bog udkom, i 1873, søgte nærværende Forf. forgjæves efter den baade inden og uden Kirken. Stenen var imidlertid endnu den Gang i Sengeløse, men rigtignok i en uventet Forfatning og gjemt paa et Sted, hvor Ingen let skulde falde paa at søge den. Adskillige Aar efter, under et Besøg i Sengeløse Skole i Efteraaret 1883, erfarede jeg nemlig af Læreren, Hr. Petersen, at en af de tidligere Capellaner i Sengeløse, den ifjor afdøde Pastor Lohmann, i sin Tid havde gjort sig megen Umage for at samle Stykkerne af en ituslaaet Ligesten, som ved Kirkens Restauration 1869 var bleven udkastet paa Kirkegaarden i en Bunke andet Affald fra Restaurationsarbeidet. Hvad han fandt, havde Pastor Lohmann dengang samlet i en Baas i Præstegaardens Stald, hvor vi nu ogsaa ved den paa min Anmodning foretagne Efter søgning gjenfandt dem under et forsvarligt Lag af gammel Halm osv. Der laa ialt 7 større og mindre Stykker, tilsammen udgjørende godt og vel de fire Femtedele af Stenen. Det Passerede blev strax indberettet til Directionen for de anti- kvariske Mindesmærkers Bevaring, og allerede faa Dage efter meddelte Kammerherre Worsaae mig, at Stenen snarest vilde blive gjenindsat i Kirken¹. Det skyldtes i

¹ Kammerherre Worsaae fortalte Forf. ved samme Leilighed, at han selv i 1868 havde været i Sengeløse for at see Stenen over Margrethe Snubbe, men Sognepræsten, Provst Budde, havde da med stor Forundring hørt Kammerherrens Ærinde, som absolut maatte bero paa en Misforstaaelse, thi han, Provsten, kjendte sin Kirke ud og ind, og der fandtes virkelig ikke en saadan Sten i den, saa at det var spildt Uleilighed at gaae over i Kirken for den Sags Skyld, og da Worsaae mente, at det dog altid var et Forsøg værd, var Provsten nær ved at tage fortrydeligt op, at hans Ord ikke stod til Troende. Alligevel gik man over i Kirken, hvor det Første Worsaae saa, var Stenen, liggende i Midtergangen saa udsat som mulig for Alles Øine og — Fødder. »Men der er den jo!» sagde Kammerherren. »Ih, ja der er den!» sagde Provsten, »nu har jeg i 11 Aar mindst et Par

Virkeligheden nuværende Museumsdirecteur Dr. Henry Petersen, at Pastor Lohmann i sin Tid havde taget sig af Stenen, idet han ved et Besøg i Sengeløse i 1876 havde bemærket flere Stykker af den dels i Skjærvebunken, dels i Hjemmet hos Bunkens Eier. Sagen var imidlertid siden død hen, nærmest fordi det ikke var lykkedes at finde samtlige til Stenen hørende Stykker, fordi Pastor Lohmann kort Tid efter var bleven forflyttet, og endelig fordi den daværende Kirkeeier havde stillet sig mindre imødekommende med Hensyn til Stenens Indsættelse i Kirken. Men nu lod Directionen for de antiqvariske Mindesmærkers Bevaring gjøre Alvor heraf¹, og Stenen sidder nu velforvaret op ad Muren indvendig i Taarnet. Den mangler sit øverste høire Hjørne, men det er dog senere lykkedes Skolelærer Petersen i Sengeløse, der fra først af med varm Interesse havde taget Del i Bestræbelserne for at bjerge den gamle Gravsten, at opspore og bringe tilstede endnu nogle mindre Stykker, der vistnok ville udfylde omtrent alt det Manglende. Disse Stykker gjøre midlertidig Tjeneste som Balance i Kirkens Orgel; forhaabentlig bliver der Leilighed til at anbringe dem paa deres rette Plads, medens de endnu ere i Behold.

Af Margrethe Snubbes Gravsten gives her en Afbildning efter Professor J. B. Løfflers fortræffelige Værk over Middelalderens Gravstene². Det maa dog strax bemærkes, at denne Afbildning, der oprindelig er tegnet af Professor Kornerup, viser Stenen i en langt smukkere og fuldkomnere

Gange daglig gaaet op ad denne Gang, men jeg har saa sandt aldrig seet den før.» Kun Skade, at Provsten heller ikke ved denne Leilighed fik større Interesse for Stenen, end at den allerede det følgende Aar uden Indsigelse fra hans Side kunde havne ude paa Skjærvebunken.

¹ Ved samme Leilighed blev det Brudstykke af en anden Gravsten fra det 14. Aarh., som hidtil havde ligget foran Vaabenhus-Døren, opsat i Vaabenhusets Mur. Det har Indskriften: Hic iacet Petrus Presbiter . . .

² J. B. Løffler: Danske Gravstene fra Middelalderen Fig. 96.

Skikkelse, end den nu frembyder efter den haarde Medfart, den har lidt. Navnlig skal der nu skarpe Øine til for hist og her at opdage en enkelt Linie af den paa Afbildningen saa tydelige Kvindefigur. Denne forestiller naturligvis ikke Jomfru Margrethe selv, som i Traps Beskrivelse angivet. Skal Fremstillingen ikke forestille hendes Navnehelgeninde, saa tyder Kronen og Lilliescepteret afgjort paa, at den gamle Stenhugger har tænkt paa selve Himmeldronningen, saaledes som Professor Løffler mener. Omskriftens enkelte Bogstaver sees derimod endnu ganske tydeligt paa Stenen; den lyder HIC : IACET : MAR|GARETA : VIRGO : FILIA : DÑI : HEMGI : PETRI : Q | : O : ANNO : DÑI | : MCCCXI : . . . , hvorefter har fulgt en Angivelse af Dødsdagen, som forlængst er forvitret, saa at deraf nu kun kan læses Slutningen . . . PETRI : ET : PAVLI †. Den lader sig imidlertid supplere til IN · VIGILIIS · PETRI · ET · PAVLI (altsaa 28. Juni) af den lærde Fru Anne Krabbes topographiske Optegnelser fra det 16. Aarh., de saakaldte »sjællandske Antiquiteter«, der opbevares i Rigsarkivet. Formodentlig er Margrethe Snubbe død meget ung, maaske endog i sine Børneaar, hvilket kan sluttes af, at hendes Fader overlevede hende i mange Aar, og af, at hun jordedes i Sengeløse Kirke og ikke blev henført til sin Slægts store Fællesgrav i Sorø.

Medens det fordem ved Alfarvei staaende Snubbe-Kors oftere omtales, førte Gravstenen i den afsides Kirke naturligvis en mere ubemærket Tilværelse. Endog Sognets Beboere synes hurtigt at have glemt den Forbindelse, som knyttede Korset til Gravstenen, hvortil naturligvis særlig den Omstændighed har bidraget, at den sidstes Indskrift slet ikke indeholder Navnet Snubbe. Der haves vistnok fra Fortiden ikke andre Optegnelser om Stenen end Fru Anne Krabbes, men denne synes til Gjengjæld at indeholde et Fingerpeg til Besvarelsen af det nærliggende Spørgsmaal: I hvilket Forhold stod Snubbe-Slægten til Sengeløse Sogn, eftersom

den her reiste sig to saa anseelige Mindesmærker. Fru Anne Krabbe skriver:

„Sengeløse Kierche er indwied Sanncte Poull. Der haffuer ligged i Sogned mellom Raarup och Kiercken enn Herregaardt med Graffue och Windebrouer, hiede Bytte Borigh. Møtt paa Kiercke Gulffuidt, som fordem haffuer staaed wor Frue Altter, ligger begraffuenn wnder en suortt Stienn enn Jomfrue, vdhuggen paa Stiennen med en Kronne paa Hoffuedett och en Spiir ij Haandenn. Om Stienen leszis: HIC · IACET · MARGARETA · VIRGO · FILIA · DOMINI · HEMINGI · PETRI · QVÆ · OBIIT · ANNO · DOMINI · 1311 · IN · VIGILIIS · PETRI · ET · PAVLI. Paa danske saa møggit: Her ligger begraffued Margrette, Hr. Hening Pedersens Datter, som døde Aar epter Guds Biurdt 1311 paa Sti. Petri och Pauli Dag och Fest.“

I Marginen har Fru Anne Krabbe selv senere tilføiet: „Jomfru Margrette Henningsdatter, hun war aff Slegtted enn Dressilberigh“.

Der er vistnok ikke andetsteds, hverken i Historie eller Sagn, bevaret nogensomhelst Efterretning om denne Gaard Bytteborg. Har der end maaske endnu paa Fru Anne Krabbes Tid været Spor af de af hende omtalte Vindebroer og Grave, saa ere de nu ganske forsvundne, endog, som det synes, af den stedlige Tradition. Men Stedet, som Fru Anne sigter til, maa ellers antagelig efter den Tids Fordringer have egnet sig helt vel til Anlægget af en befæstet Borg, thi netop imellem Raarup (det nuværende Cathrinebjerg) og Sengeløse By indskærer der sig en bred Arm af Sengeløse Mose, hvilken Mose fordem i Forbindelse med Porsemosen som en stor halvmaaneformig Sø adskilte Sengeløse og Vridsløsemagle Bymarker mod Nord fra Ledøie Sogn.

Her har da formodentlig Eskild Hemmingsen Snubbe og hans nærmeste Efterkommere havt deres befæstede Herredsæde med Sengeløse Kirke til Sognekirke, men troligvis er

»Bytteborg« selv bleven gjort til Bytte og tilintetgjort i hine umilde Aar i det 14. Aarh., da »milde« Grev Johan og hans Holstenere huserede paa Sjælland, eller maaske snarere alt 1323 under Hr. Niels Olufsens og Hr. Knud Porses hærgende Indfald her i Landet. Snubbe-Slægten er da flyttet til andre Egne efter at have afhændet sine Besiddelser her til Roskilde Bispestol, der deraf oprettede Bispelehneth Raarup. Det siges udtrykkelig om Jomfru Margrethe Snubbes Fader, Hr. Hemming Pedersen, at han døde vel fortjent af Kirken i Roskilde.

Slægten Snubbe har utvivlsomt bl. A. paa Grund af sit nære Slægtskab med Hvide-Ætten hørt til de anseteste Ætter, men den døde saa tidligt ud, at de Efterretninger, der nu haves om den, i alt Væsentligt indskrænke sig til Følgende: 1230 var Eschillus Snubbe nærværende, da Kong Valdemar stadfæstede Esrom Klosters Besiddelse af Gods i Huseby og Schetheruth (i Holbo Herred)¹.

I Sorø Kirke findes Navnene: Ds. Hemmingus filius Olavi Ebbisun, D.s (Eskillus) Snubbe Hemmingsun, Ds. Nicolaus Drukkin frater hujus, Da. Margareta filia Hemmingi Olafsun².

1282 Juli 20 var Dominus Nicolaus Drukken en af de fire Voldgiftsmænd i en Trætte imellem Sorø Kloster og Hr. Peder Olufsen af Tystofte³.

1304 gav nobilis vir Dominus Eskillus dictus Snubbe til Sorø Kloster sin Gaard i Merløse in præsentia Domini Olavi Biørssøn, Canonici Roskildensis⁴, et fra-

¹ Codex Esromensis 160.

² Marmora Danica I. 149.

³ Script. Rer. Dan. IV. 506.

⁴ Denne Geistlige, som alt nævnes 1287, 1304 var Degn og Official i Roskilde og endnu levede 1310, maa have været af Snubbe-Slægten, da han førte samme Vaaben som denne Slægt (Arne Magn. Saml. Fasc. LIII. 11, LIV. 3, 14, 27, jvf. Danske Geistl. Sigiller Nr. 203).

trum suorum (o: Eskild Snubbes) Kanuti Jwl et Hemmingi Petherssøn, militum¹.

I Sorø Kirke findes Navnene Nicolaus Drukkin, Eschillus Snubbe².

I Roskilde Domkirke holdtes Aartid for Eskillus Snwbbe³.

1311 Juli 27 udstedte Petrus Mulæ et Gjenbrev til St. Agnete Kloster i Roskilde, beseglet af Hemmingus Pætærsson et Petrus Niclæsson, Riddere. Hr. Hemmings Sigil er endnu bevaret⁴.

1315 Mai 15 kvitterede Nicholas Pætærsson, Kanutus dictus Juul og Petrus Paelsson for 2 Aars Afgift, for hvilken de havde sagt god for Johannes Pætærsson i Myræløsæ Herred⁵.

1318 Sept. 21 (el. Febr. 24) tilskjødede nobiles viri Nicolaus Drukken, Willelmus Jenssøn et Hennikinus de Nørtz, Arvinger efter vir de nobili prosapia Auti, filius Domini Kanuti Jwl, militis, til Sorø Kloster Gods i Sortorp, som denne Auti havde testamenteret til Klostret⁶.

S. A. Nov. 11 nævnes Hemmingius Pederson blandt Kong Erik Menveds Forlovere ved Forliget i Roskilde med Kong Hakon o. Fl.⁷

1320 Febr. 28 gav Biskop Olaf i Roskilde meget Gods til Roskilde Capitel, hvoriblandt var Gods i Ormagræ i Flakkebjerg Herred, som Eskillus dictus Snubbæ havde tilskjødet Bispen⁸.

¹ Script. Rer. Dan. IV. 492.

² Marm. Dan. I. 150.

³ Script. Rer. Dan. VIII. 321, 325.

⁴ Løve Herred 21, Suhms Danm. Hist. XI. 908, Danske Adelige Sigiller 95.

⁵ Rigsark. Reg. 69 XXI. a. 6, Erslevs Repertorium I. 184.

⁶ Script. Rer. Dan. IV. 497.

⁷ Huitfeldts Danm. Krøn. 406.

⁸ Arne Magn. Fasc. XX. 11., Erslevs Repertorium I. 207.

- 1324 Marts 28 var Hæminggus Pætærssun, miles, Medudsteder af et Thingsvidne paa Sjællands Landsting, hvorunder hans Sigil endnu findes¹.
- 1326 Sept. 23 Moriuntur IX. Kal. Octob. D. Hemmingus Petri filius, miles, B. M. de Ecclesia Roschil-densi².
- 1327 Aug. 19 nævnes Nicolaus Denkæn(!) i et Vidne af Sjællands Landsting³.
- 1328 Febr. 3 nævnes Nicholaus Druckæn i et Vidne af Sjællands Landsting⁴.
- 1328 Oct. 30 solgte Johannes dictus Drukken noget til hans Fader pantsat Gods til Hr. Niels Brok jun.⁵ Denne Johannes er vel den Samme, som ellers kaldes Nicholaus.
- 1329 Sept. 28 var Nicolaus Drucken en af Grev Johans Forlovere i det for Marsken Hr. Ludvig Albertsens Efterladte udstedte Beskjærmelsesbrev⁶.
- 1335 Marts 15 fik vir discretus Nicholaus Drukken en Gaard i Draughby østræ i Pant af Jakob Paulsen, Degn i Roskilde⁷.
- 1336 Juni 8 oplader Petrus Grubbe de Oræbyærgh til Johannes Magnussen Møllen ved Thorslundæ litlæ i Litlæ Herred, som til Hemmingo Pætærsson bone memorie, patri dilecte consortis mee, var pantsat af Petrus dictus Snubbæ for 280 Mark sjæll. Mynt, og Boecius Dyræ, mee uxoris maritus, skjødede til domino Ebboni

¹ Arne Magn. Fasc. LVI. 7. Erslevs Repertorium I. 226, Danske Adelige Sigiller 95.

² Script. Rer. Dan. I. 300.

³ Dipl. Svecan. IV. 22.

⁴ Dipl. Svecan. IV. 46.

⁵ Fyen og Smaalandene 2, Erslevs Repertorium I. 249.

⁶ Huitfeldts Danm. Krøn. 445.

⁷ Sjælland Møen 129, Erslevs Repertorium I. 278.

- Johannis, Canonico Roskild., som Vederlag for Gods i Ringsbyærgh, Byæuerscoghs Herred¹.
- ud. Dat. Grev Johan af Holsten og Stormarn, Syællendieque capitaneus, tildønner Petro Niclæsson Thorslundæ Mølle, der af Petrus Snubbæ, pater vxoris dicti Pætri Niclæsson, var pantsat til Hemmingo Pæterson og paa Litlæ Herredsthing og Sjællands Landsthing var tildømt Petro Niclæsson og Løsesummen frembudt paa Thing².
- ca. 1343 oplader Johannes Hasinbergh miles ex parte generi mei Nicolai Drukken et vxoris sue sororis mee, samt flere Medarvinger Gods i Skyts Herred, som de arvede efter Johannes Duua, til Kong Magnus, bl. A. som Vederlag for Krav, Kongen havde til Arvingerne efter dominus Martinus Duuæ og domina Ingegerd, vxor sua³.
- 1349 Juni 26 stifter Magister Hemmingus, archidyachonus ecclesie Roskildensis, med Samtykke af Biskoppen og af honesta dna. dna. Eethlæ, relicta quondam Petri Grubbæ, consanguinea mea dilecta, et Vicarie ved det Alter, som nu bygges i Roskilde Kirke, og en Messe for sine Forældres, Brøders og Frænders Sjæle, og giver dertil sit fædrene Gods i Thorslundæ og Reethærsløf med Undtagelse af en Gaard i Thorslundæ, som dna. Eethlæ efter hans Død maa udvælge sig osv. osv. Hans Sigil indeholder intet Slægtvaaben⁴.
- 1388 Aug. 1 tilskjøder Petrus dictus Snubbæ sororio suo dilecto Johanni Swensson sin Ret til to Gaarde i Thoslundæ maktlæ, sædvanlig kaldet Brytiægarthæ, med en Mølle og i en Gaard i Thorthorp i Syluørth Sogn⁵.

¹ Arne Magn. LVI. 27, Erslevs Repertorium I. 285.

² Arne Magn. LXV. 12, Matzen: Panteret 458.

³ Dipl. Svecan. V. 233.

⁴ Arne Magn. XLIX. 19, jvf. 22, Erslevs Repertorium I. 366, Danske Geistl. Sigiller 217.

⁵ Arne Magn. I. 18.

- 1388 Aug. 9 beseglede Petrus Snubbæ de Gerthorp til Vitterlighed et Skjøde fra Cecilia Jacobsdatter, Nicolaus Kath's Enke, til Conrad Moltke paa to Gaarde og et Bol i Wrytzløsæmaglæ in parochia Syængæløsæ. Hans herunder bevarede Sigil viser samme Vaaben, som Slægten Griis fra Nordrup førte, nemlig et delt Skjold, i 1. Felt et Løvelaar, 2. tre Gange tværdelt¹.
- 1391 Dec. 15 afhændede Hennechinus Olefson til Dronning Margrethe bl. A. Gods i Bagsverdæ, som Sweno Pætærson og Petrus Snubbæ forhen havde solgt til Erik Nielsen af Hørningsholm².
- 1400 Jan. 21 var Pæter Snubbæ af Gerdorp Medudsteder af et Vidne af Sjællands Landsting³.
- 1404 Juni 11 ligeledes; ogsaa under dette Vidne er hans Sigil bevaret, men her er det delte Skjolds første Felt tomt og i andet Felt er to Bjelker; det er altsaa tvivlsomt, om han er samme Person, som den 1388 nævnte Peder Snubbe⁴.
- 1406 Oct. 6 besegler han et lignende Vidne⁵.
- 1410 Oct. 15 ligeledes⁶.
- S. A. Oct. 17 beseglede Petrus Snubbe til Vitterlighed med Hr. Evert Moltke af Vixø⁷.
- I Nestved Klosters Dødebog nævnes: Petrus Snwbbæ. Botildis uxor ejus. Sæmmesteds nævnes: Jens Snwbbæ armiger og Jacobus Snwbbæ de Gerdrop⁸.
- 1454 Sept. 11 var Snwbbæ af Gerdrop Medudsteder af et Vidne af Sjællands Landsting⁹.

¹ Top. Sml. Perg. Smørum Herred 57.

² Smørum Herred 11.

³ Holbo Herred 9, Molbech & Petersens Dipl. 176.

⁴ Danske Selskabs Membraner.

⁵ Molb. & Petersens Dipl. 30.

⁶ Merløse Herred 28.

⁷ Tybjerg Herred 59.

⁸ Scrip. Rer. Dan. IV. 294, 326, 327, 328.

⁹ Vinding Herred 5.

- 1456 sagde Snwbbe, adspurgt paa Landsting, sig ingen Rettighed at have til Gerderop anderledes end at være Værge og Forsvar til sine Broderbørns Gods¹.
- 1464 Sept. 10 var Per Snwbbe, wor kære Husfrwes Hofsynnær, nærværende i Kjøbenhavn i Hemming Jensens Stue, da Kongen stadfæstede et Skjøde².
- 1480 solgte og skjødede Prior i Antvorskov til Bo Jenssøn i Gerderop 1 Ørtis Skov paa Gerderops Fang, liggendes i Tydeberg Herret³.
- 1486 oplod og skjødede Boo Jenssøn, Væbner, med sin Husfrues Samtykke Margretes til Næstved Kloster Gerderop og al dets Fang, som skylder en Læst Korn 12 Sk. grot med andre Beder, Riisloffue Kirkes Jord undtagen, med saadant Skjel, at Brødrene skulle holde en Messe Hellig Trefoldighed til Lov om Søndagen for vor Frues Alter og to Begængelser om Aaret, dennem levendes, og efter deres Død da en Messe om Søndagen og en om Onsdagen for christne Sjæle. Og i deres Livsdage skulle de have af Klostret Hus og Livs Bjergning⁴.
- S. A. lode Boo og Margretæ forskrevne skjøde paa Landsting til Klostret paa Nielss Bossøns Vegne, forskrevne Boos Søn, Gerderops Gaard og al Byen⁵.
- 1487 udstedtes Thingsvidne, at den Tid Bo Jenssøn fik sin Husfrue, Husfru Margretæ, Niels Snwbis Dotter, da annammede han og fik Gerderop og Gerderops Fang frit og kvit med hende, som var hendes rette fædrene. Og samme Gerderop og dets Fang haver været uillet i 40 Aar, uden paa 1 Ørtis Jord, som Prior i Ant-

1 Script. Rer. Dan. IV. 356.

2 Codex Esrom. 243.

3 Script. Rer. Dan. IV. 356.

4 Smst. 357.

5 Smst. 357.

vorskov satte Dele paa, og siden bleve derom vel forenede¹.

I Næstved Kalendariet nævnes: VII idus Februarii obiit domina Marina de Gerdhrop uxor Nicolai Snubbes IIII idus Julii obiit Bo Jonssøn, qui cum uxore sua Margareta Snubbesdotther contulit bona sua Gerdhrop V idus Octobris obiit Mettæ juvencula filia Bo Jensson de Gerdorp og i Dødebogen: Nicolaus Snwbbæ aff Gerdorp, domina Ermæger, uxor ejus, domina Marina, uxor ejusdem².

- 1492 Marts 30 tilskjødede Jens Michelssen i Skowclosther med sin kjære Husfrue Margrettæ Snwbbesdatthers Samtykke velbyrdig Mand og strenge Ridder Hr. Henrich Meyenstrop, Landsdommer i Sjælland og Hovedsmand paa Korsør, en hendes Gaard i Flakkebjerg Herred, Vindinge Sogn i Tornemarke. Hendes Sigil viser et delt Skjold med to Bjelker i 2. Felt (samme Vaaben som Peder Snubbes 1404) og Omskriften **margrete nielsse(?)**; hans indeholder et Bomærke³.

Denne Margrethe Snubbesdatter synes at have været den sidste af Navnet Snubbe; men, som det sees, vare Slægtens Kaar nu saa beskedne, at hun havde giftet sig i ufri Stand.

Vil man nu, med Stamtavlen i Scriptorum Rerum Danicarum IV. 545 tab. III. som Udgangspunkt, opstille en Slægttavle over Snubbe-Slægten paa Basis af de foranstaaende Brevuddrag, faaer den omtrent følgende Skikkelse:

¹ Script. Rer. Dan. IV. 356.

² Script. Rer. Dan. IV. 300, 307, 312, 327.

³ Øster Flakkebjerg Herred 72.

Skjalm Hvide.

<i>Ebbe Skjalmsen,</i> Præfectus Roscildensis, † ved 1250, g. 1 ^o m. Gytha, 2 ^o m. Regnild 1161.			<i>Asser Ryg.</i>			
² <i>Gytha,</i> g. m. Oluf Ebbesen Glug 1147— 1170, begr. i Sorø.			Erkebisp <i>Absalon. Esbern Snare.</i>			
<i>Hemming Olufsen,</i> begr. i Sorø.						
<i>Johannes,</i> g. m. Jares!	<i>Eskild Snubbe,</i> 1230, reiste Snubbe- korset, begr. i Sorø.		<i>Nicolaus Drukken,</i> begr. i Sorø.		<i>Margrethe,</i> begr. i Sorø.	
<i>Jon.</i>	<i>Peder Snubbe.</i>		<i>Nicolaus Drukken,</i> 1282.			
<i>Asa.</i>	<i>Hr. Eskild Snubbe,</i> 1304, begr. i Sorø.	<i>Hr. Knud Jul,</i> 1304, 1315, var † 1318.	<i>Hr. Hemming Pedersen,</i> 1304, † 23 Sept. 1326.	<i>Nicolaus Drukken,</i> 1318—1335, g. m. en Søster til Johannes Hasenberg.	En Datter, g. m. Peder Nielsen (i Bag- sværd) 1311.	
<i>Auti Knudsen,</i> 1318.	? En Datter, g. m. Vilhelm Jensen.	? En Datter, g. m. Henneke de Nörtz.	<i>Margrethe,</i> † 28 Juni 1311, begr. i Sengeløse.	<i>Edle.</i> 1349, g. 1 ^o m. Bo Dyre. 2 ^o m. Peder Grubbe af Orebjerg, 1329, var † 1349.	? <i>Hemming,</i> Erkedegn i Roskilde 1349.	? <i>Niels Peder- sen.</i>
	? <i>Hemming.</i>		<i>Peder Grubbe</i> til Orebjerg, som han solgte 1383, og til Gjerdrup.		<i>Peder Snubbe</i> til Gjerdrup, 1388— 1410, g. m. Bodil.	<i>Margrethe,</i> g. m. Svend Pedersen.
<i>Vilhelm Hemmingsen,</i> Kannik i Ros- kilde, 1386—1398.	<i>Marine,</i> g. m. Niels Snubbe.	<i>Christine,</i> g. m. Jep Beintsen, 1466, (hvis Vaaben var en Enhjørning).	<i>Niels Snubbe</i> af Gjerdrup, g. 1 ^o m. Erme- gaard, 2 ^o m. Marine Grubbe.	<i>Jep Snubbe</i> af Gjer- drup, 1456?	? <i>Jens Snubbe.</i>	<i>Johannes Svendsen,</i> 1388.
	<i>Peder Snubbe,</i> var Hofsinde 1464.		<i>Margrethe</i> til Gjerdrup, 1492, g. 1 ^o m. Bo Jensen, 1480, 1487, hvis Vaaben var to Sparrer om- satte af 3 Lillier, 2 ^o m. en Ufri Jens Mikkelsen, 1492.			
			<i>Niels Bosen,</i> 1486.			<i>Mette,</i> † ugift.

Efter Morten Pedersens Beretning skulde Eskild Hemmingsen Snubbe have ført sit Vaaben tre Gange tværdelt af Guld og Blaaf med en hvid «Ormegang» i 2. og 4. Felt; hvorimod hans Broder og Søn af Navnet Niels Drukken ligesom den yngre Eskild Snubbe i deres Vaaben førte to Drikkehorn, og da ogsaa Hr. Hemming Pedersens endnu bevarede Sigiller fra 1311 og 1324 viser dette Mærke, maa dette utvivlsomt ansees for den oprindelige Snubbe-Slægts rette Vaaben, hvorledes saa end Sammenhængen er med det for Eskild Hemmingsen Snubbe angivne afvigende Vaaben. For de yngre, paa Gjerdrup bosatte Snubbe's Vedkommende er det rette Vaaben mere tvivlsomt, da Peder Snubbe 1388 som alt berørt fører et andet Vaaben end Peder Snubbe 1404 og dennes Sønnedatter, men ligesom, det synes mindre sandsynligt, at det ikke skulde være samme Peder Snubbe, som nævnes 1388 og 1404, saaledes savnes ikke et Bindeled mellem de to afvigende Vaaben; 1347 nævnes nemlig en Petrus Niklessen de Barswerthe (Bagsværd), der førte et delt Skjold, hvis 1. Felt var blankt; 2. tre Gange tværdelt¹), og han turde være identisk med den 1311 forekommende Peder Nielsen, fornævnte Peder Snubbes formodede Farfader (jvf. S. 173 Brevet fra 1391).

Snubbe-Navnet døde altsaa ud ved Aar 1500, og selv for Beboerne af den Egn, hvor Slægten fordem færdedes, vilde det vel have været aldeles fremmed, om ikke Snubbe-Korset havde bevaret det saa nær op til vor Tid. Derimod er det ret mærkeligt, at det ellers i vore Dage sjeldne Fornavn Hemming endnu bestandig forekommer ret almindeligt i Sengeløse Sogn. Skulde det være en Arv fra hin fjerne Fortid, da Eskild Hemmingsen og Hemming Pedersen raadede over Sogn og By? Saavel Navne som Traditioner ere jo ofte mærkværdig seige, og det er derfor heller ikke umuligt, at der i Fru Anne Krabbes Randbemærkning, at

¹ D. Adelige Sigil. 362.

Jomfru Margrethe Hemmingsdatter var af Slægten Dresselberg, skjuler sig en nu tabt Viden om et Slægtskab mellem Snubbe'rne og den i det 17. Aarh. uddøde Slægt Dresselberg. De høist forskjellige Vaaben vise dog, at Slægtskabet, om det har existeret, kun har været paa mødrene Side¹.

Baade Snubbekors-Høien og den ærværdige Gravsten i Sengeløse Kirke ere altsaa nu kun bevarede i en sørgelig lemlæstet Skikkelse, og den sidste har nærmest den energiske Indskriden af Directionen for de antiqvariske Mindesmærkers Bevaring at takke for, at den i den ellefte Time blev reddet fra fuldstændig Undergang. Maatte nu ogsaa Staten som Afdrag paa gammel Gjæld drage Omsorg for, at den sidste tilgængelige Rest af det gamle Kors blev ført tilbage til Høien, og begge Dele derefter af Hensyn til Stedets gamle Historie overleveret Efterverdenen som et fredlyst Minde! Eller bedre endnu: Ole Borchs priselige Exempel finde en Efterfølger i vor Tid, saa at den lille Høi atter kunde blive prydet med et »vel simpelt, men kunstnerisk udarbejdet Crucifix« til fortsat Fuldbyrkelse af gamle Eskild Snubbes fromme Tanke, at her skulde staae et »evigt« Tegn paa hans Taknemmelighed for Forsynets Velgjerninger!

¹ Jvf. Danmarks Adels Aarvog 1891 S. 122. ff.